

Юлія РЕВВА

здобувач вищої освіти 1 курсу ОС «Бакалавр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Світлана СТЕНДЕР**,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та
технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ АКТИВОМ ТА ЇЇ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Відповідно до п. 5 НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума. Це означає, що підприємство очікує погашення такої заборгованості – коштами або у негрошовій формі, і при цьому достовірно визначена сума такого погашення – певна сума грошових коштів, певна кількість товару визначеної вартості, певна вартість послуг чи робіт тощо.

А от якщо підприємство надає своєму контрагенту кошти, товари (роботи, послуги) без отримання компенсації (безоплатно), дебіторська заборгованість такого отримувача не визнається, адже надходження економічних вигід від нього не очікується. Наприклад, надана безповоротна фінансова допомога або безоплатно надані товари, послуги не можуть визнаватися дебіторською заборгованістю, адже жодних компенсацій підприємство не очікує, отже економічних вигід немає.

За приписами п. 6 НП(С)БО 10 поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю.

У цьому ж пункті написано, що у разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими

доходами (процентами) у періоді її нарахування. Це положення ми докладніше розберемо далі, у наступній статті.

А зараз розберемо найпростіші, так би мовити, базові приклади обліку дебіторської заборгованості на прикладах. Наприклад, якщо немає сумніву, що заборгованість буде погашена, на неї не створюється резерв сумнівних боргів.

Приклад 1. Підприємство здійснило передоплату продавцеві за товар у сумі 120000 грн., в т.ч. ПДВ – 20000 грн. Продавець зобов’язаний поставити йому товар протягом 60 днів після отримання передплати. Це немонетарна поточна дебіторська заборгованість, яка має бути погашена у негрошовій формі шляхом постачання товару.

Приклад 2. Підприємство відвантажило товар покупцю на умовах подальшої оплати коштами протягом 30 днів з дати відвантаження. Вартість товару – 162000 грн., в т.ч. ПДВ – 27000 грн. Оскільки воно очікує погашення заборгованості за товар коштами, це буде монетарна поточна дебіторська заборгованість.

Таблиця 1

Облік поточної дебіторської заборгованості

Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
	Д-т	К-т	
<i>Приклад 1 – передплата постачальнику за товари, роботи, послуги, необоротні активи</i>			
Здійснено передоплату постачальнику за товари, роботи, послуги, необоротні активи – виникнення немонетарної дебіторської заборгованості	371	311	120000
Відображено непідтверджений податковий кредит з ПДВ на дату оплати	6442	6441	20000
Відображено підтверджений податковий кредит з ПДВ на дату складання вчасно зареєстрованої ПН або на дату реєстрації невчасно зареєстрованої ПН*	641	6442	20000
Отримано товари, роботи, послуги, необоротні активи від постачальника	20, 22, 23, 28, 15	631	100000
Списано підтверджений податковий кредит	6441	631	20000
Зараховано отримання товару в рахунок передоплати - погашення немонетарної заборгованості у негрошовій формі	631	371	120000
<i>Приклад 2 – відвантаження товару покупцю на умовах подальшої оплати</i>			
Відвантажено продукцію, товари покупцю, надано послуги, виконано роботи на умовах подальшої оплати коштами – виникнення монетарної дебіторської заборгованості	361	701, 702, 703	162000
Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ	701, 702, 703	6432**	27000
Зареєстровано податкову накладну в ЄРПН	6432	641	27000
Отримано оплату – погашено монетарну дебіторську заборгованість коштами	311	361	162000

*Відповідно до п. 198.6 ПКУ не належать до податкового кредиту суми ПДВ, сплаченого (нарахованого) у зв'язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені зареєстрованими в ЄРПН податковими накладними/розрахунками коригування до ПН. Суми ПДВ, зазначені у ПН/РК, які були зареєстровані в ЄРПН з порушенням строку реєстрації, можуть бути включені до складу податкового кредиту того податкового (звітного) періоду, у якому вони зареєстровані в ЄРПН (або наступному звітному періоді), але не пізніше ніж через 1095 календарних днів з дати складення ПН/РК.

**У таблиці показаний облік підтвердженого і непідтвердженого податкового зобов'язання з ПДВ. Окремі субрахунки для обліку непідтвердженого (очікуваного) і підтвердженого ПДВ (коли ПН вже зареєстровано) дозволяє перевірити правильність обліку ПДВ та повноту реєстрації ПН – з їхньою допомогою можна проконтролювати, чи всі ПН складені і зареєстровані, чи не складено помилково зайві ПН і т.д. Залишок субрахунку 6432 показує, що є такі поставання, за якими податкові накладні ще не складені та/або не зареєстровані.

Відповідно до п. 4 НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти», одним із видів фінансових активів є грошові кошти та їх еквіваленти, а також контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства. Отже, якщо за дебіторською заборгованістю очікується отримання коштів, таку заборгованість називають поточною дебіторською заборгованістю, яка є фінансовим активом. Відповідно до п. 6 НП(С)БО 13, фінансові активи включають, зокрема, дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу. Також фінансовим активом є дебіторська заборгованість, яка утворилася внаслідок видачі іншій стороні кредиту (позики) і погашення якої очікується у грошовій формі.

Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу, - це дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу (п. 4 НП(С)БО 13). Як правило, торговельна дебіторка не призначається для перепродажу.

У вищенаведених прикладах 1 і 2 дебіторська заборгованість покупців на рахунку 36 є фінансовим активом, бо вона буде погашатися коштами

(монетарна), а заборгованість постачальників на рахунку 371 не є фінансовим активом, тому що вона передбачає постачання ними товарів, робіт, послуг в рахунок раніше здійсненої оплати коштами (немонетарна).

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 03.11.2020 № 290 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.help/law/z0860-99> (дата звернення 12.10.2021 р.).

2. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*: документ 2755-17, редакція від 15.04.2021 № 1402-IX 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 11.10.2021 р.).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 29.09.2020 № 588 із змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення 12.10.2021 р.).